

خانگه ځيرونه

د څيرونو لړۍ (۳)

روزه

، احكام
فضايل او مسائل يې

ليکوال: مولوي عبدالحق صمد

Ketabton.com

افغان بنسټ

د علمي څېړنو مدیریت
د تالیف او ژباړې آمریت

روژه

احکام، فضائل او مسائل يې

مولوي عبدالحق حماد

لیکلی

- د ادارې یادښت..... 9
- روژه یو ستر نعمت..... 11
- د انسان د پیدایښت مقصد..... 14
- ایا پرښتې د عبادت لپاره بس نه وې؟..... 14
- عبادات په دوه ډوله دي..... 15
- لومړی ډول: بلا واسطه عبادت..... 15
- دوهم ډول: بالواسطه عبادت..... 16
- بلا واسطه عبادت غوره دی..... 16
- د رمضان د هرکلي صحیح طریقه..... 17
- د روژې تعریف..... 19
- د روژې تاریخ..... 19
- د روژې مشروعیت..... 20
- د رمضان روژې حکم..... 20
- د روژې حکمت او فلسفه..... 22

- د روژې ځینې روغتيايي گټې..... 23
- د روژې فضائل..... 27
- په ښکاره روژه خوړل..... 33
- د رمضان روژه پرچا فرض ده؟..... 34
- د میاشتي په لیدلو سره روژه نیول..... 35
- د شک د ورځې روژه..... 35
- د روژې شرطونه او ارکان..... 36
- ۱- نیت کول..... 36
- ۲- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل..... 37
- هغه کارونه چې روژه نیونکي ته روا دي..... 38
- ۱- د شپې له خوا خوراک، څښاک او جماع..... 38
- ۲- د سهار تر اول وخته د پېشمې وروسته کول..... 38
- ۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نیت کولای شي..... 39
- ۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبي کولای شي..... 40
- ۵- په سفر کې د روژې خوړل..... 40
- ۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتیاط کول..... 40

- د روژې ماتوونکي 41
- هغه شيان چې کفاره او قضا دواړه لازموي 41
- ۱- خوراک او څښاک 41
- ۲- جماع 42
- هغه شيان چې روژه پرې ماتېږي او يوازې قضا يې لازمېږي 42
- ۱- قصدا په ډکه خوله قی کول : 42
- ۲- حیض او نفاس : 43
- ۳- په زوره پر چا روژه ماتول 43
- ۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول 44
- ۵- سگریټ یا چلم څکول 44
- ۲- د پېشمني په وخت کې تېرول 44
- ۷- د روژه ماتي په وخت کې تېرول 45
- هغه شيان چې روژه پرې نه ماتېږي او نه هم مکروه کېږي 46
- ۱- غسل کول 46
- ۲- مسواک کارول 46
- ۳- سرغورول 46

- ۴- احتلام..... 47
- ۵- خوشبویی کارول..... 47
- ۶- د اړتیا پر وخت د خوړو خوند کتل..... 47
- ۷- د سترگو درمل کارول..... 48
- ۸- د ماریا لړم چیچل..... 48
- ۹- په هېره سره خوراک یا خنډاک کول..... 48
- هغه شیان چې روژه پرې مکروه کیږي..... 50
- هغه عذرونه چې له امله یې روژه ماتول روا دي..... 51
- ۱- د ناروغۍ د زیاتېدا وېره..... 51
- ۲- د مور یا ماشوم ژوند ته گواښ..... 52
- ۳- مرگونې تنده رامنځته کېدل..... 52
- د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې..... 52
- ۱- د روژې کفار..... 52
- ۲- د روژې قضاء..... 54
- ۳- پېشمې..... 54
- ۴- روژه ماتې..... 55

- ۵- تراويح..... 55.
- د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې..... 56.
- په هغه سيمو کې د روژې حکم چې شپه يا ورځ يې ډېره اوږده وي..... 56.
- يو دېرشمه روژه..... 56.
- جراحي عمليات..... 57.
- له بدن څخه وينه وېستل..... 58.
- په روژه کې غاښ وېستل..... 59.
- په پوزه کې دوا کارول..... 59.
- په روژه کې شونډې سرې کول..... 59.
- مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکېدل..... 60.
- په غوږ کې اوبه يا تېل ننوتل..... 60.
- نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته..... 60.
- د روژې مستحبات..... 61.
- ۱- په روژه ماتې کې تلوار کول..... 61.
- ۲- په تازه کجورو روژه ماتول..... 62.
- ۳- د روژه ماتې دعا ويل..... 62.

- ۴- له روژه ماتي وروسته دعا 63
- اعتكاف 65
- د اعتكاف فضائل 65
- د اعتكاف څو اړوند مسائل 67
- پای 69

د ادارې یادښت

د کائناتو رب د انسان له پیدایښت دمخه په دې عالم و، چې انسان کله په دنیايي چارو کې بوخت شي، زه ورڅخه هېرېږم او بیا به زما عبادت ته هومره توجه او پاملرنه نه کوي خومره یې چې دنیايي چارو ته کوي، نو ورته ویې فرمایل چې انسانه زه تاته یوه بله موکه هم درکوم چې په هغې کې ته ماته ځان را نږدې کړې، هغه په کال کې یوه میاشت ده، په دې میاشت کې ته ماته ځان نږدې کړه ترڅو دې هغه روحاني نیمگړتیاوې پوره شي چې په یوولسو میاشتو کې درپېښې شوي دي، دغه راز دې هغه نیمگړتیاوې هم پوره شي چې په دغو میاشتو کې دې زما سره په اړیکو کې رامنځته شوي دي، تاته ښايي چې په دې میاشت کې هغه ټولي نیمگړتیاوې پوره کړې چې په تېرو یوولسو میاشتو کې درپېښې شوي دي؛ ځکه چې دا د رحمتونو او برکتونو میاشت ده او په دې میاشت کې نفلي عبادت هم د فرضي برابر قبلېږي، او یو فرض د اویاوو فرضونو برابر منل کېږي؛ خو که له دې زریني موکې څخه دې گټه وانه خېستله او دومره توبښه دې برابره نه کړه چې زه دې وبخښم، بیا نو ته ډېر کمبخته انسان یې.

دا د روژې ټوله خلاصه ده، او په دې وخت کې چې الله پاک مسلمان ته د جنت لپاره کومې بهانې غواړي مسلمان باید هغه درک کړي او ګټه ورڅخه واخلي.

افغان بنسټ چې غواړي په هېواد کې پوهه او دين ته د هېوادوالو پاملرنه نوره هم زياته شي، په پام کې لري چې د همداسې ورځو په مناسبت تاسو ته ګټور کتابونه او رسالې چمتو کړي؛ ترڅو پر خپل وخت د دې ورځو له ارزښت څخه خبر شئ؛ او دا چې روژه د کال تر ټولو غوره مياشت ده؛ ځکه مو د دې د احکامو او فضائلو د راټولولو لپاره هم د علمي څېړنو مدیریت ته دنده ورکړه خو په دې اړه يوه لنډه رساله تياره او چاپ کړي، او د روژې له پيله وړاندې يې د هېواد ګوټ ګوټ ته ورسوي، چې دادی د علمي څېړنو د محترمو کارکوونکو د پرلپسې خواريو په پايله کې د روژې د فضائلو، مسائلو او احکامو رساله تياره شوه چې په بدل کې ورته له الله پاک څخه د ستر اجر غوښتونکي يم.

(مولوي) عبدالسلام ضعيف

د افغان بنسټ مشر

د سريزي پرځای

روژه يو ستر نعمت

روژه د الله پاک يو ستر نعمت دی؛ خو موږ به څنگه د دې نعمت په ارزښت پوه شو په داسې حال کې چې د ژوند ډېره برخه مو يوازې دنياوي پرمختگونو ته ځانگړې کړې ده او تل له سهار نه تر بېگا پورې په همدې فکر کې يو چې څنگه په دې ډگر کې پرمختگ وکړو! په داسې حالاتو کې به موږ څنگه پوه شو چې روژه يا رمضان د مسلمان له پاره د الله پاک له لورې يو ستر نعمت دی، په رمضان کې چې د الله پاک له لورې پر مسلمانانو کوم برکات نازلېږي د هغو درک هغو خلکو ته کيږي چې د دنيا پر ځای يې آخرت او مادياتو پر ځای يې معنوياتو ته مخه وه لکه په دې حديث کې چې راځي: يو ځل رسول الله صلى الله عليه وسلم د رجب يا برات مياشت وليده؛ نو داسې دعا يې وکړه: **اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ**.⁽¹⁾

(1) مجمع الزوائد ۲ / ۱۶۵

ژباړه: يا الله! موږ ته په رجب او شعبان کې برکت کېږدې، او تر رمضان
مو ورسوې. يعنې موږ ته دومره عمر راکړې چې د رمضان مياشت مو
نصيب شي.

له دې څخه موږ معلومولاى شو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم
روژې ته څومره لېوال و!!

د همدې له برکت ډکې مياشتې د فضائلو او ځينو ضروري مسائلو د
راټولولو په موخه د افغان بنسټ محترم مشرتابه د علمي څېړنو مدیریت ته
دنده ورکړه، چې د روژې په رارسېدو يوه داسې رساله يا کتابگوټی چمتو
کړي چې د روژې اړوند مسائل او فضائل پکې څېړل شوي وي؛ ترڅو يې
درانه هېوادوال ولولي او د روژې برکتناکه مياشت په خپلو عبادتونو نوره
هم ځلانده کړي، دغه راز په خپل وار سره د علمي څېړنو مدیریت د تالیف او
ژباړې آمریت ته دنده وسپارله څو په دې برخه کې کار وکړي، او د روژې له را
رسېدو وړاندې ددې رسالې د ليکلو او چاپ کولو چارې بشپړې شي.
په دې لړ کې د علمي څېړنو محترم مدير مفتي صاحب عبدالرؤف،
بناغلي قاري صاحب محمدنور صديقي او بناغلي مولوي صاحب سيف
الله ساعي څخه مننه کوم چې د کتابه په بيا کتنه او د احاديثو او
مسائلو په تخریج کې يې راسره مرسته وکړه.

په پای کې له درنو لوستونکو څخه هیله کوم چې په دې له برکتونو
ډکه میاشت کې د افغان بنسټ مشرتابه او کار کوونکي هم په خپلو
نېکو دعاوو کې هېر نه کړي ترڅو په دې ناوړه شرائطو کې د پوهې په
مټ د دین او هېواد پالنه وکړي.

عبدالحق حماد

د تالیف او ژباړې آمر

۱۴۳۳/۸/۱ هـ ق

د انسان د پیدایښت مقصد

الله پاک انسان د خپل عبادت لپاره پیدا کړی دی، لکه چې فرمایي: ((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)) [الذاریات: ۵۶] یعنی: ما پیریان او انسانان یوازې د خپل عبادت لپاره پیدا کړي دي؛ نو ځکه دنیا ته د انسان د راتلو یوازینی موخه د الله پاک عبادت، او د آخرت ابدی ژوند ته توښه برابرول دي.

ایا پرېښتې د عبادت لپاره بس نه وي؟

اوس که د چا په زړه کې دا سوال پیدا شي چې د دې مقصد لپاره خو الله پاک له پخوانه پرېښتې پیدا کړي وي؛ نو بیا د انسان د پیدا کېدو اړتیا څه وه؟ ددې ځواب دادی چې پرېښتې الله پاک د عبادت لپاره پیدا کړي وي؛ خو دهغوی جوړښت داسې دی چې خلقتا په عبادت مجبوره وي؛ ځکه چې د هغوی په فطرت کې د عبادت ماده نغښتې وه او له عبادت پرته یې په خلقت کې د معصیت او نافرمانۍ ماده نه وه نغښتې؛ خو د انسان جوړښت ددې برعکس دی، د هغه په جوړښت کې یې د گناه او معصیت ماده هم نغښتې ده او بیا یې ورته امر کړی چې د خپل رب عبادت کوه، له همدې امله پرېښتو ته عبادت کول آسان کار و او له انسان سره، خواهشات، جذبات، خوځښتونه، اړتیاوې او د گناهونو

هڅونکي شته؛ سره له دې ورته الله پاک امر کړی چې له دې ټولو شيانو به ځان ژغورې او زما عبادت به کوي.

عبادات په دوه ډوله دي

دلته یوه بله خبره په پام کې نیول اړین دي هغه دا چې له یوې خوا ویل کیږي چې د مومن هر کار عبادت دی یعنې که یو مومن ښه نیت ولري او د اسلام له لارښوونو سره سم ژوند تېروي؛ نو د هغه خوراک، خوب، خندا، کاروبار، له مېرمنې سره خندا او خبرې، راشه درشه، دا ټول په عبادت کې شمېرل کیږي، اوس پوښتنه دا ده چې که له یوې خوا د مومن دا ټول حرکات په عبادت کې شمېرل کیږي او له بلې خوا لمونځ هم عبادت دی نو بیا ددې دواړو عبادتونو ترمنځ توپیر څه دی؟ نو ددې دواړو خبرو ترمنځ توپیر پېژندل اړین دي او ځینې خلک ددې توپیر د نه پېژندلو له امله له بېلاریو سره مخ کیږي.

لومړی ډول: بلا واسطه عبادت

د دې دواړو عبادتونو ترمنځ توپیر دادی چې یو ډول عبادت هغه دی چې مخامخ عبادت دی چې موخه ترې یوازې د الله پاک رضا ترلاسه کول دي او بل مقصد نه لري، دغه ډول عبادتونه یوازې د الله پاک د بندګۍ لپاره ټاکل شوي دي لکه: لمونځ، له لمانځه څخه یوازینی موخه دا ده

چې الله پاک ته سر ښکته کړل شي او بندگي یې وشي؛ نو دا د الله پاک مخامخ عبادت دی چې بله موخه نه لري، دغه راز روژه، زکات، حج، عمره، ذکر، تلاوت، دا ټول هغه عبادتونه دي چې د الله پاک له رضا پرته بله موخه نه لري.

دوهم ډول: بالواسطه عبادت

د لومړي ډول برعکس ځینې اعمال هغه دي چې اصل مقصد یې نور څه وو، لکه دنیاوي اړتیاوې او خواهشات پوره کول؛ خو الله پاک د خپل ځانگړي فضل له مخې مؤمن ته وویل چې که ته خپل دنیاوي کارونه هم په ښه نیت، زما د دین په چوکاټ کې او زما د محبوب صلی الله علیه وسلم له طریقو سره سم ترسره کړې؛ نو زه د همداسې کارونو په بدل کې هم هغه ثواب درکوم لکه د لومړي ډول عبادت په بدل کې یې چې درکوم؛ له همدې امله دا مخامخ عبادت نه دی؛ بلکې بالواسطه عبادت دی او دا د عبادت دوهم ډول دی.

بالواسطه عبادت غوره دی

له دې تفصیل څخه دا څرگنده شوه چې مخامخ عبادت له بالواسطه عبادت څخه غوره دی، او ددې درجه ترهغه بل زیاته ده؛ له همدې امله الله تعالی چې د پیریانو او انسانانو د پیداېښت هغه خبره د کوم عبادت

لپاره کړې ده، له هغې څخه لومړی ډول عبادت مراد دی، نه دوهم ډول چې بالواسطه عبادت دی.^(۱)

د رمضان د هرکلي صحيح طريقه

په نننيو اسلامي ټولنو کې ځينې خلک د رمضان د هرکلي په موخه له هغه نه څو ورځې وړاندې مجلسونه او ناستي جوړوي او د قرآنکریم په تلاوتونو او ديني ويناوو د روژې هرکلي کوي او خلکو ته په دې ډول دا بنسټي چې موږ گواکې روژې ته خوشحاله يو او هرکلي ورته وايو، دا ډېر بڼه فکر دی؛ خو د وخت په تېرېدو کيدای شي دا چاره يو ضروري ديني رنگ خپل کړي چې خدای مکره بيا به په دين کې له ځانه د يو کار د داخلولو په معنا وي، د رمضان د هرکلي اصلي طريقه دا ده چې د رمضان له راتلو وړاندې خپل د ژوند مهال وېش بدل کړل شي او ډېره برخه يې د الله پاک عبادت ته ځانگړې کړل شي، د رمضان له راتلو وړاندې فکر وکړئ چې زه څنگه کولای شم خپل ورځنۍ بوختياوې کمې کړم، که څوک په دې مياشت کې خپل ټول وخت د الله پاک عبادت ته ورکړي تر دې غوره خبره نشته او په دوولسو مياشتو کې يوه مياشت يواځې د الله پاک عبادت ته ځانگړې کول بنایي د انسان ټول ژوند نېکمرغه کړي او يوولس

(۱) اصلاحي خطبات ۱۰/۲۴-۲۷ لیکوال: مفتي محمد تقی عثمانی

نورې میاشتي یې هم ورته برکتې کړي، که داسې نه وي بیا نو کم ترکمه فکر وکړل شي چې کوم کارونه ډېر ضروري نه دي هغه دې په رمضان کې ودرول شي او یا دې محدود کړل شي ترڅو د الله پاک عبادت ته کم ترکمه له نورو میاشتو ډېر وخت ورکړل شي، او که دا یو هم ونه شي؛ نو رمضان به راشي او همداسې به تېر شي او هیڅ به په لاس را نشي.

رمضان د الله پاک له لورې پر مسلمانانو یو ځانگړی رحم دی او هر مسلمان کولای شي په دې وخت کې له لږ پاملرنې سره آخرت ته ښه پانگه برابره کړي، موږ باید د دې میاشتي هره گړۍ غنیمت وگڼو او گټه ورڅخه واخلو بیا خدای پاک خبر دی چې تر راتلونکي روژې پورې به څوک مړه او څوک ژوندي وي.

او دا چې روژه د تربیې میاشت ده؛ نو باید مسلمان د روژې له دې میاشتي وروسته هم هماغسې واوسي لکه په روژه کې چې و، خدای مکره داسې نه وي چې په روژه کې یو ډول وي او وروسته بیا ناوړه کارونو ته مخه کړي.

د روژې تعريف

په ځانگړي وخت کې له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کېدلو ته روژه وايي.

د روژې تاريخ

روژه د آدم عليه السلام نه را پيل او تر رسول الله صلى الله عليه وسلم پورې پر ټولو قومونو په بېلابېلو ډولونو فرض شوې ده، الله پاک فرمايي: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ . [البقرة: ۱۸۳]**

ژباړه: اې مومنانو! پرتاسو باندې روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې تاسې (له گناهونو) ځان وساتئ (او پرهيزگاران شئ؛ ځکه چې روژه د شهباني توان ماتونکې ده).

په اسلام کې روژه لکه د ځينو نورو حکمونو په شان له هجرت ه وروسته په مدينه منوره کې فرض شوه، مکي دور د عقايدو د جوړولو، او د توحيد د اصولو د ترسيخ او د ايماني او اخلاقي ارزښتو د لوړوالي دور و، او له هجرت وروسته، مسلمانانو يو

پیاوړې ځواک وموند، چې له همدې ځایه ډېری فرائض هم پیل او حدود وټاکل شول، او د احکامو تفصیل رامنځته شو، چې یو له هغوی څخه روژه وه، په مکه کې له پنځو فرض لمونځونو پرته نور څه نه وو فرض کړای شوي، په دې چې دلمانځه اهمیت خورا لوی دی، او فرضیت یې د اسراء په شپه او د بعثت په لسم کال وشو.

له هغې پنځه یا څه زیات کاله وروسته روژه فرض کړای شوه، یعنې د هجرت په دوهم کال، او په همدې کال پرمسلمانانو جهاد هم فرض کړای شو، د روژې له فرضیت وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم نهه کاله ژوندی و او د هررمضان روژې یې په ډېره مینه او اخلاص ونيولې.

د روژې مشروعیت

روژه یو داسې مشروع او فرض عمل دی چې په قرآن، حدیث او اجماع سره یې فرضیت ثابت دی او پر همدې د ټولو علماوو اتفاق دی.

د رمضان روژې حکم

روژه یو بدني عبادت دی او د رمضان د روژې حکم فرض دی، الله تعالی فرمایي: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**. [البقرة: ۱۸۳]

ژباړه: اي مومنانو! پرتاسو روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنیو فرض شوې وه، ددې له پاره چې ځان ساتنه وکړئ.

طلحة بن عبید الله رضي الله عنه وايي: يوه ورځ يو بېر سري اعرابي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغی او عرض يې وکړ: "يا رسول الله! ماته ووايه چې خدای پاک څومره لمونځ راباندې فرض کړی دی؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: پنځه لمونځونه؛ څوکه نفل ورسره کوي (هغه مستحب دي)، هغه بيا وويل: څومره روژې راباندې فرض دي؟ رسول الله صلى الله ورته وويل: د رمضان مياشتې روژې څوکه نفل ورسره نيسي (هغه مستحب دي)، هغه بيا پوښتنه وکړه: راته ووايه چې څومره زکات راباندې فرض دی؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د زکات او د اسلام د نورو احکامو په اړه معلومات ورکړل نو اعرابي وويل: په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت درکړی! زه به نه له دې څخه څه زيات کړم او نه به څه کم کړم، د نوموړي په دې خبره رسول الله صلى الله وويل: که رښتيا يې ويلي وي؛ نو کامياب دی -اویا- که رښتيا يې ويلي وي، جنتي دی." ⁽¹⁾

له حديث څخه د استدلال توري: د اعرابي دا وينا چې: "څومره روژې راباندې فرض دي؟".

⁽¹⁾ صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب وجوب صوم رمضان، حديث رقم (1891).

د روژې حکمت او فلسفه

د رمضان روژې په فرضیت کې د الله پاک لوی حکمتونه، غوره مقاصد او ښې پایلې نغښتي دي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱- په زړه کې اخلاص او تقوی رغېدل، ځکه چې له روژې څخه د روژه نیونکي یوازینی موخه د الله جل جلاله رضا او آخرت ته توښه برابرول او د الله وېره مقصد وي، له همدې امله د روژې د فرضیت آیت هم په دې ټکو پای ته رسېدلی چې: لعلکم تتقون. معنا دا چې ښایي تاسو د همدې فرضیت په ادا کولو د تقوی درجې ته ورسېږئ او ځانونه له هغه څه څخه وساتئ چې نه درسره ښایي.

۲- روژه روح ته غذا ورکوي، نفس ته د استقامت ځواک ورکوي او د زړه په پاکوالي کې مرسته کوي.

۳- روژه په انسان کې ارادي ځواک، د تکل رښتونوالی، او د نفس د ناوړه عادتونو له منځه وړلو ځواک پیاوړی کوي او د صبر په مټ د تکلیفونو ګاللو وړتیا وربخښي. دغه راز روژه د انسان عقل پر شهواتو غالبوي چې بیا د همدې په مټ د شر پر ځای د خیر کارونو ته ډېر متوجه کیږي.

۴- روژه بشري نفس ته هم روزنه ده، د انسان عادت دادی چې د یو نعمت په ارزښت هله پوهیږي چې ورڅخه بهې برخې شي او یا ورته اړ شي؛ نو روژه نیونکی چې کله د لوړې درد وويني، د نېستمنو او بهې وزله خلکو له حاله خبریږي او د هغوی مرستې او لاسنیوي ته یې پام را اوړي.

۵- په روژه نیولو کې له روحاني مخلوق او مقربو پرېستو سره مشابهت دی؛ نو مسلمان ته ښایي چې په روژه کې د پرېستو په شان یوازې د الله په ذکر، تسیحاتو، تلاوت او دعاوو بوخت وي او یوازې د خیتې په غم کې نه وي ورک.⁽¹⁾

د روژې ځینې روغتيايي گټې

روژه نیول که له یوې خوا د الله پاک حکم ته لږیک ویل دي چې په بدل کې یې هغه ثوابونه ترلاسه کیږي چې د نورو ډېرو عبادتونو په پایله کې نه ترلاسه کیږي، له همدې امله الله پاک په یو قدسي حدیث کې فرمایي: د بني آدم ټول عملونه د هغه دي؛ خو روژه زما ده او زه به یې پخپله بدله ورکوم.

(1) حکمة التشریع وفلسفته: ۱۳۲-۱۳۷ ط: المكتبة الحقانية

له بلې خوا د رمضان د میاشتې روژه د بې شمیره دیني، دنیوي، روحي او ټولنیزو گټو سربیره یو لږ روغتیايي گټې هم د انسان بدن ته له ځانه سره لري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (د روژې د نیولو په وسیله روغتیا موندلای شئ).

دلته د روژې ځینې روغتیايي گټې په لنډ ډول را اخلو:

لومړۍ: روژه د چاغوالي مخنیوی کوي، روغتیا پلان په دې آند دي چې د رمضان د میاشتې د روژې په لږ کې د انسان د بدن د وازگو یا چرې زیاته برخه اوبیږي چې په دې وسیله د هغه انسانانو د بدن لپاره حیاتي موضوع ده چې د چاغوالي په ستونزه او ناروغۍ اخته وي، د داسې خلکو خپته بیرته نورمال حالت ته راځي او له یوه غوره صحت څخه برخمن کیږي. د وازگو دغه راز اوبه کیدل د هغه کسانو لپاره هېڅ زیان نه رسوي چې بدنونه یې چست او چالاک دي بلکې د دې ډول روغو انسانانو په نشاط کې د پام وړ زیاتوالی منځته راوړي.

دویم: روژه معده تصفیه کوي، د انسان معده د کال په اوږدو کې د ډول ډول خوراکنو له کبله له یو شمیر ناروغيو، تکالیفو، ستونزو، ستریاوو او ناخوالو سره مخ کیږي چې د دغه ډول ناروغيو او احتمالي ستونزو مخنیوی او تر ټولو ښه درمل د رمضان د میاشتې روژه ده او معده په داسې ډول تصفیه کوي چې د خپلو راتلونکو فعالیتونو لپاره په ښه توګه تیاره شي. همدارنګه د دغه ډول تصفیې بهیر نه یوازې د

انسان پر معده باندې صورت مومي بلکې د روژې د حکمت، روغتيايي گټو او برکت له کبله د انسان د بدن پر ټولو غړو او فعاليتونو باندې اجرا او د راتلونکو فعاليتونو لپاره په غوره توگه آماده کيږي.

دويم: روژه بدن ته هراړخيزه روزنه ورکوي، د انسان بدن هم له هراړخيز پلوه لازمي روزنې او ټريننگ ته اړتيا لري چې دغه ډول روزنه يوازې د رمضان د مياشتې په روژه کې د بدن لپاره مهيا کيږي چې گټې روغتيايي گټې لري. همدارنگه له روحي اړخه هم روژه د بدن لپاره د يوه داسې ټريننگ حيثيت لري چې د هر ډول ستونزې په مقابل کې ورسره د صبر او طاقت مرسته کوي.

خلورم: روژه بدن ته فسيالوجي استراحت په برخه کوي، د طبي ماهرانو په نظر د انسان بدن د کال په اوږدو کې له ډول ډول کړاونو او ستونزو سره مخ کيږي او د بدن ټول غړي يې د ډول ډول خوړو د خوراک له کبله د ستړيا احساس کوي چې روژه دغه ډول فسيولوجي ستړيا ته د استراحت او دمې تر ټولو غوره وسيله ده چې د يوه مناسب وخت لپاره دمه وکړي، لازمه انرژي حاصله کړي او د راتلونکو فعاليتونو لپاره بڼه تيارې و نيسي.

پنځم: روژه انسان ته ذهني ځواکمنتيا په برخه کوي، تجربو بنسټولې ده څومره ذهني تمرکز چې يو انسان ته په روژه کې ترلاسه کيږي په بل وخت کې د داسې يوه تمرکز شونتيا ورته ممکنه نه ده.

همدارنگه د رمضان د مياشتې د روژې پر مهال د انسان معده او زړه د يوه بې مثاله صبر په درشل کې قرار لري او د زياتره هغو څيزونو سره يې فکر نه وي چې له روژې پرته يې په خيال کې را گرځوي چې همدغه فرصت ذهن ته يو غوره تمرکز، ځواکمنتيا او وينستابه په برخه کوي. البته دا ځواکمنتيا هغه چاته په برخه کېږي چې په رښتني معنا د دې مياشتې په اهميت و پوهيږي، له سستۍ او لتۍ څخه ځان و ژغوري.

شپږم: روژه د شکرې د ناروغتيا لپاره گټوره ده روژه د دې سبب کېږي چې انسان تر ډيره حده په دې مياشت کې د خوړو په خوړو کې کموالي راولي چې دغه راز کموالي د شکرې په ناروغتيا باندې د اخته کسانو لپاره گټوره ده، وينې ته فرصت په لاس ورکوي چې کوليسترول کم کړي او حتی د وينې د فشار د کمېدو سبب هم کېږي. داسې هم کيدای شي که يې ناروغي په لومړيو مرحلو کې وي نو د دې احتمال شته، چې د روژې د نيولو په وسيله له دې ناروغي څخه په بشپړه توگه روغ شي. له بلې خوا روژه د شکرې ناروغتيا ته اجازه نه ورکوي چې په زياته پيمانه د انسان پر جسم حمله وکړي.

اووم: روژه د بدني فعاليتونو د گډوډيو مخه نيسي، کله کله د انسان بدن د ځينو عواملو له کبله د خپلو فعاليتونو د گډوډيو له يوې مرحلې سره مخ کېږي چې نو دا گډوډۍ د راز راز روغتيايي تکليفونو باعث کېږي؛ خو روژه د دغه راز گډوډيو او اختلالاتو مخنيوی کوي او

د انسان بدن داسې عياروي چې خپلو فعاليتونو ته په يوه منظمه کړننه د خوځيدو فرصت په لاس ورکړي.

په همدې توگه د رمضان د مياشتې روژه زياتې روغتيايي گټې له ځان سره لري چې د ځينو محدودو گټو يادونه يې دلته وشوه.⁽¹⁾

د روژې فضائل

❖ - الله پاک فرمايي: شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ .
[البقرة 185]

ژباړه: د رمضان مياشت خو هماغه ده چې قرآن پکې نازل شوی دخلکو لپاره لارښود، د هدايت څرگندې نښې او د حق او باطل بېلونکی (کتاب) دی.

❖ - رمضان د توبې، او مغفرتونو مياشت ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: پنځه لمونځونه، يوه جمعه تر بلې جمعې پورې او يو رمضان تر بل رمضان پورې د مسلمان گناهونه له منځه وړي ترڅو يې چې لوی گناهونه نه وي کړي.⁽²⁾

(1) له گل آغا احمدي څخه په مننه

(2) صحيح مسلم، کتاب الطهارة، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، حديث رقم (552).

❖ - څوک چې د رمضان روژې پر الله د ښه باور او ثواب په نیت ونیسي الله ورته پخواني ټول گناهونه بخښي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: چا چې له ایمان سره او د ثواب په نیت د رمضان روژې ونیولې، الله یې پخواني (واړه) گناهونه بخښي،⁽¹⁾ بل حدیث کې فرمایي: چا چې له ایمان سره او ثواب په نیت د رمضان شپې الله ته په عبادت تېرې کړې، د هغه پخواني ټول (واړه) گناهونه بخښل کېږي،⁽²⁾ او په دریم حدیث کې فرمایي: چا چې له ایمان سره او ثواب په هیله د قدر شپه الله ته په ولاړه تېره کړه، د هغه پخواني ټول (واړه) گناهونه به وبخښل شي.⁽³⁾

❖ - رمضان له اور څخه د خلاصون میاشت ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: په رمضان کې هره شپه یو آواز کوونکی نارې وهي چې: ای د خیر غوښتونکيه وړاندې شه! او ای د شر غوښتونکيه تم شه! نن الله پاک ډېر خلک له اوره خلاصوي؛ نو ښایي ته هم د هغو په کتار کې راشې او دا (آواز او له اوره خلاصون د روژې) په هره شپه کې وي.⁽⁴⁾

سندي رحمه الله د دې حدیث په شرحه کې لیکي: معنا دا چې ای د خیر غوښتونکيه د خیر کارونو ته وړاندې شه؛ ځکه چې همدا ستا سره

(1) صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: صوم رمضان احتساباً من الإيمان، حدیث رقم (38).

(2) صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: تطوع قیام رمضان من الإيمان، حدیث رقم (37).

(3) صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: قیام لیلۃ القدر من الإيمان، حدیث رقم (35).

(4) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب ما جاء في فضل شهر رمضان، حدیث رقم (682).

وړ ده، تاته به د لږ عمل په بدل کې ډېر څه درکړل شي، او اې د شر غوښتونکيه له گناهونو لاس واخله او توبه وباسه! ځکه چې همدا د توبې د قبلېدا وخت دی.

♣- په رمضان کې د جنت دروازي پرانيستي او د دوزخ دروازي بندي وي او شيطانان تړلي وي، په يو حديث کې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: رمضان چې راشي د جنت دروازي پرانستل شي او د دوزخ دروازي بندي کړل شي او شيطانان په ځنځيرونو وتړل شي.⁽¹⁾

♣- رمضان د صبر مياشت ده او صبر چې په روژه کې څومره ښکلا خپلوي په نورو عبادتونو کې يې نه خپلوي، په دې مياشت کې مسلمان خپل نفس له شهواتو او خوښو شيانو څخه بندوي، له همدې امله روژې ته نيم صبر ويل شوی او د صبر جزا جنت دی، الله پاک فرمايي: **الضُّمُّونَ اجْرُهُمْ يَغْيِرُ حِسَابَ. [الزمر 10]**

ژباړه: او يقينا چې صبر کوونکو ته به حساب په پوره پوره بدله ورکول کيږي.

♣- رمضان د دعاگانو د قبلېدو مياشت ده، الله پاک د روژې له يادونې سمدستي وروسته داسې فرمايي: **وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَلِئَلِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ . [البقرة: 186]**

(1) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل شهر رمضان، حديث رقم (2493).

ژباړه : او چې بندگان مې زما په اړه تا کله وپوښتي نو (ورته ووايه چې) زه بالکل نژدې یم، د غوښتونکو سوال قبلوم کله چې ما وربولي.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: (د درې کسانو دعا نه رد کیږي: روژه نیونکی چې ترڅو روژه ماتوي، د عادل امام دعا، او د مظلوم ښیرا)⁽¹⁾

❁- رمضان د سخاوتونو او ښېگڼو میاشت ده، له همدې امله په روایتونو کې راځي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به په رمضان کې ترهغه باد هم ډېر سخي و چې هر چاته گټه رسوي.⁽²⁾

❁- رمضان د لیلة القدر میاشت ده، هغه چې د هغې یوې شپې عبادت الله پاک د زرو میاشتو له عبادت نه زیات گڼلی، او څوک چې ددې شپې له خیر څخه بې برخې شي، هغه له ټولو خیرونو څخه بې برخې دی، په یو حدیث کې راځي چې یو ځل د رمضان له راتلو سره سم رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته وویل: د رمضان میاشت پر تاسو را ورسېدله، دا ډېره مبارکه میاشت ده، الله تعالی ددې میاشتې روژې پر تاسو فرض کړي دي، په دې میاشت کې د جنت دروازې

(¹) مسند أحمد، مسند المکثرین من الصحابة، مسند أبي هريرة، حدیث رقم (8079).

(²) صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب: أجود ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يكون في رمضان، حدیث رقم (1902).

له دې تشبیه څخه د رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېر زیات سخاوت مراد دی.

پرانستل کيږي او د دوزخ دروازي تړل کيږي، او شيطانان په ځنځيرونو تړل کيږي، او په دې کې يوه داسې شپه ده چې له زرو مياشتو نه غوره ده، څوک چې د هغې ورځې له خير څخه بې برخې شي، هغه له هر خير نه بې برخې شو.⁽¹⁾

❁- حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: روژه (د مسلمان له پاره له گناهونو او دوزخ څخه) ډال دی، نو نه دي پکې ناوړه خبرې کوي او نه دي چاسره جنجال کوي او که څوک ورسره جنگ کوي او يا ورته سپکې سپوري ووايي؛ نو دی دې ورته ووايي چې ما روژه نيولې ده، دا يې دوه ځله وويل او بيا يې وفرمايل: په هغه ذات مې دې قسم وي چې زما روح يې په ولکه کې دی! د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نيز له مشکو نه ډېر خوږ دی، بيا يې وفرمايل: الله تعالی فرمايي: زما بنده چې خوراک، څښاک او شهوت زما د امر له امله پرېږدي نو زه پخپله جزا ورکوم؛ ځکه چې روژه زما ده او زه به د هرې نېکۍ په بدل کې لس نېکۍ ورکوم.⁽²⁾

❁- حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "د جنت يوه دروازه ده چې "ريان" ورته ويل کيږي، له هغې دروازې څخه به يوازې روژه نيونکي مسلمانان جنت ته

(1) مسند احمد، مسند المکثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (7179).

(2) صحيح البخاري، کتاب الصوم، باب فضل الصوم، حديث رقم (1894).

داخليږي او اعلان به کيږي چې: روژه نيونکي چيرې دي!! نو هغوی به را ولاړ شي او چې ننوځي هغه دروازه به د نورو خلکو پر مخ وتړل شي⁽¹⁾

❖ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: روژه او قرآن د الله په دربار کې بنده لپاره د بخښنې سپارښتنه کوي، روژه به وايي: اي ربه! داسې ما د ورځې له خوا له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کړې و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، او قرآن به وايي: اي ربه! دا بنده ما د شپې له خوب څخه منع کړې و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، الله پاک به د دواړو شفاعت قبول کړي.⁽²⁾

❖ دروژې لومړنۍ لس ورځې د رحمت، منځنۍ لس يې د بخښنې او وروستۍ لس يې له اور څخه د خلاصون ورځې دي.⁽³⁾

❖ روژه د الله تعالی او بنده تر منځ يو راز دی، هغه چې بل چاته نه ښکاري، معنا دا چې په روژه کې که څوک وغواړي کولای شي له خلکو پټه روژه وخوري؛ خو د الله پاک له وېرې يې نه خوري؛ ځکه مومن باور لري چې الله مې په هر ځای کې ويښي، له همدې امله دا عبادت د الله او بنده تر منځ راز دی او نور عبادتونه داسې نه دي.⁽⁴⁾

(1) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: الريان للصائمين، حديث رقم (1896).

(2) (رواه البيهقي في شعب الايمان، كذا في مشكوة المصابيح 2 / 340 ط: مكتبة البشري

(3) (مشكوة 174)

(4) تفسير القرطبي 2 / 183-184، طبعة دار الكتب العلمية (1426هـ - 2005م).

❁- ابوهريره رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمان ته د هر نېک عمل په بدل کې له لسو څخه تر اووه سوه پورې نېکۍ ورکول کېږي؛ خو الله پاک وايي چې روژه زما ده او زه به پخپله د دې بدله ورکوم؛ ځکه چې بنده زما د امر له امله خپل شهوات ترپښو لاندې کوي او خوراک او څښاک نه کوي، روژه نيونکي ته دوه خوشحالي دي: يوه د روژه ماتي پر وخت او بله هغه وخت چې له خپل رب سره مخامخ شي، او د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نېز له مشکو هم خوږ دی...⁽¹⁾

په ښکاره روژه خوړل

په دې خبره د ټولو علماوو اتفاق دی چې که څوک روژه نه نيسي او له فرضيت څخه يې هم انکار کوي، هغه له اسلامه وتلی دی، او که څوک له کوم عذر پرته د رمضان روژه وځوري خو له فرضيت څخه يې انکار نه کوي، هغه مسلمان دی؛ خو سخت گناهگار دی

او که څوک له کوم عذر پرته په ښکاره روژه ځوري او د ديني شعائرو سپکاوی کوي، هغه فاسق دی، مسلمان خليفه بايد داسې سپړی ووژني ترڅو نور خلک په ښکاره روژو خوړلو جرئت ونه کړي.⁽²⁾

(¹) صحيح مسلم، کتاب الصيام، باب فضل الصيام، حديث رقم (2705).

(²) الفتاوى الشامى ١٥١ / ٢

د رمضان روژه پرچا فرض ده؟

د رمضان روژه په لاندې يادو خلکو باندې فرض ده:

۱- مسلمان .

۲- عاقل .

۳- بالغ .

۴- مقيم .

۴- چې د روژې نيولو ځواک ولري .

۵- چې له موانعو څخه خالي وي (لکه حيض او نفاس) .

د میاشتي په لیدلو سره روژه نیول

د شعبان په نهه وېشتمه ورځ باید خلک د رمضان د میاشتي لټه وکړي؛ نو که ولیدل شوه سبا دې روژه ونیسي او که ونه لیدل شوه بیا دې د شعبان دېرش ورځې پوره کړي^(۱)

حضرت ابوهریره رضي الله عنه وایي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: د میاشتي په لیدلو سره روژه پیل کوي او په لیدلو سره یې پای ته رسوي او که د رمضان میاشت پته شي، بیا د شعبان (برات) میاشتي دېرش ورځې پوره کوي. (۲)

د شک د ورځې روژه

د شعبان په دېرشمه که چا په دې نیت روژه ونیوله چې که سبا رمضان و، د رمضان به یې شمار کړي او که رمضان نه و، نفلي به شي، دا روژه مکروه ده. (۳)

(۱) تبیین الحقائق ۲/ ۱۵۵-۱۵۶، کتاب الصوم.

(۲) صحیح البخاري ۲۵۶/۱

(۳) مراقی الفلاح، ص: ۳۷۷

د روژې شرطونه او ارکان

۱- نیت کول

د هر نېک کار د قبلېدو له پاره نیت کول اړین دی، له همدې امله د احادیثو ډېری کتابونه د نیت په حدیث پیل شوي دي، او دا چې روژه هم یو عبادت دی؛ نو دې ته هم نیت ضرور دی، که یو څوک ټوله ورځ خوراک او څښاک ونه کړي خو چې نیت یې نه وي کړی روژه یې نه سهي کيږي، البته نیت په دوه ډوله دی: یو دا چې په خوله ووايي او بل دا چې په زړه کې نیت وکړي؛ نو په خوله نیت کول اړین نه دی بلکې که څوک له شپې څخه په زړه کې نیت وکړي چې سبا به روژه نیسم، یا پېشمې ته را ولاړ شي، دا هم نیت دی؛ خو که په ژبه نیت وکړي ډېره غوره ده.

بله دا چې که په رمضان کې څوک د قضایي روژې نیت وکړي او ووايي چې سبا به قضایي یا نفلي روژه نیسم او بیا به د همدې ورځې قضایي بل وخت را وگرځوم، نو سره له دې نیت یې دا ورځ قضایي نه؛ بلکې فرضي روژه ګرځي ځکه چې دا میاشت خدای پاک یوازې د فرضي روژو لپاره ټاکلې ده.

او که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه و کړی، نه پېشمې ته را ولاړ شوی و، او سهار فکر ورغی چې دا خونا روا کار دی چې روژه خورم؛

نو کولای شي چې له غرمې نه تر یو ساعت وړاندې پورې نیت وکړي؛
خو په دې شرط چې تر دې وخته پورې به یې داسې کار نه وي کړی چې
روژه پرې ماتېږي.^(۱)

دغه راز د روژې هرې ورځې ته باید جلا نیت وشي.^(۲)

۲- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل

الله پاک فرمایي: ثُمَّ أَتُوا الصِّيَامَ إِلَى الْإِيلِ. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: بیا مو ان تر شپې (مانېام) پورې روژه پوره کړئ.

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا چې له خپل رب جل جلاله
څخه یې روایت کوي: ".....زما بنده زما (د امر) له امله خوراک، څښاک
او شهوت پرېږدي".^(۳)

(۱) البحر الرائق ۲/ ۴۵۲، کتاب الصوم، ط: رشیدیه

(۲) تبیین الحقائق ۲/ ۱۴۸

(۳) صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب فضل الصوم، حدیث رقم (۱۸۹۴).

هغه کارونه چې روژه نیونکي ته روا دي

۱- د شپې له خوا خوراک، خښاک او جماع

د الله پاک ددې فرمان له امله: أَجَلَ لَكُمْ لَيْلَةُ الصَّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ..... وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: د روژې په شپه له خپلو ښځو سره نژدېوالی (کوروالی) درته حلال شوی..... او خورئ خښئ ترهغو چې د سبا سپینه کرښه له توري کرښې درته راڅرګنده شي.

۲- د سهار تر اول وخته د پېشمني وروسته کول

تېرايت ، او د سهل بن سعد رضي الله عنه دا وينا چې وايي: ما به په کور کې پېشلمی کاوه او بيا به په تلوار نبوي جومات ته تللم چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره لمونځ وکړم.^(۱)

له دې حديث څخه دا هم معلومه شوه چې صحابه کرامو به په پېشمني کې تاخير کاوه او په روژه کې به يې د سهار لمونځ وختي کاوه.

(^۱) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تأخير السحور، حديث رقم (1920).

۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نیت کولای شي

حضرت سلمه بن الاکوع رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د عاشورا په ورځ يو سپړی ولېږه چې په خلکو کې اعلان وکړي چې که چا خوراک کړی وي هغه دې روژه پوره کړي او که چا خوراک نه وي کړی هغه دې په خپل حال پاتې شي او خوراک دې نه کوي⁽¹⁾

په ابتدا کې پر مسلمانانو د عاشورا د ورځې روژه فرض وه؛ له دې حديث څخه دا معلومه شوه چې که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه وي کړی او د ورځې څرگنده شي چې دا ورځ د رمضان لومړۍ ده؛ نو له ورځې څخه يې نیت کولای شي.

خو دا په دې صورت کې چې تر هغه وخته يې خوراک، يا څښاک، يا جماع نه وي کړي او که يې کړي و، بيا هم پرې لازمه ده چې په همدې ورځ تر ماښامه داسې کار ونه کړي چې روژه پرې ماتېږي او بيا به له رمضان وروسته د همدې ورځې قضايي راگرځوي.⁽²⁾

(1) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: إذا نوى بالنهار صوما، حديث رقم (1924).

(2) مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روژه.

۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: "رسول الله صلى الله عليه وسلم به په روژه کې له خپلو مېرمنو سره مباشرت (له جماع پرته ساتيری) کاوه او هغه تر هر چا په خپل شهوت کابو درلودی".^(۱)

۵- په سفر کې د روژې خوړل

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: حضرت حمزه بن عمرو اسلمي رضي الله عنه به ډېرې روژې نيولې، يوه ورځ يې پيغمبر صلى الله عليه وسلم نه پوښتنه وکړه وېل يارسول الله! په سفر کې روژه ونيسم که نه؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: "که خوښه دې وي ويې نيسه او که نه، ويې خوره".^(۲)

۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول

عاصم بن لقيط بن صبره رحمه الله د خپل پلار له خولې په يو حديث کې وايي چې ما يوه ورځ له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه: يارسول الله! د اوداسه په اړه که معلومات راکړې!! راته يې

(^۱) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب المباشرة للصائم، حديث رقم (1927).

(^۲) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصوم في السفر، حديث رقم (1943).

و فرماییل: پوره اودس کوه، گوتې خلال کوه او له روژې پرته په نورو وختونو کې په مضمضه او استنشاق (خولې او پوزې مینځلو) کې ښه کوشش کوه⁽¹⁾

د روژې ماتوونکي

هغه شیان چې کفارو او قضا دواړه لازمي

۱- خوراک او څښاک

د قرآن کریم دا ایت چې وړاندې هم تېر شو: **ثُمَّ آتُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ.**

او هغه حدیث چې یوازې له هېرونکي څخه د خوراک او څښاک وېبال پورته شوی و.

(¹) سنن أبي داود، کتاب الطهارة، باب: في الاستنثار، حدیث رقم (142).

۲- جماع

که چا له سپېدو وروسته له مېرمنې سره د روژې په حال کې کوروالی وکړ، نو که انزال یې شوی وي او که نه وي شوی، روژه یې ماته شوه، قضا به هم راگرځوي او كفاره به هم ورکوي.^(۱)

هغه شیان چې روژه پرې ماتېږي او یوازې قضا یې لازميږي**۱- قصدا په ډکه خوله قی کول :**

ابوهریره رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وویل : "چاته چې قی ورپېښ شي او کابو پرې را نه ولي پر هغه قضا نشته او که څوک قصدا او په لوی لاس قی وکړي هغه دې قضا راوړي"^(۲)

او که چاته په ډکه خوله قی پېښ شو او د یوه نخود د دانې په اندازه قی یې بېرته تېر کړ، روژه یې ماتېږي.^(۳)

(^۱) الفتاوي الهندیه ۲۰۵/۱

(^۲) جامع الترمذی، أبواب الصوم، باب: في من استقاء عمدا، حديث رقم (720).

(^۳) ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۵۰ کتاب الصوم، مطلب في الكفارة.

۲- حیض او نفاس :

په دې کې فرق نشته چې که د حیض یا نفاس وینه د ورځې په سر کې راشي او که په پای کې، اگر که له ماښام نه یو څو شیبې وړاندې هم راشي روژه یې ماتېږي.

حضرت ابوسعید خدری رضي الله عنه وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم د لوی اختر یا کوچني اختر په ورځ عیدگاه ته روان و پر لاره یې څو مېرمنې ولیدلې نو ورته ویې ویل: ایا داسې نه ده چې مېرمن کله حایضه شي؛ نه لمونځ کوي او نه روژه نیسي؟ هغوی وویل: هو همداسې ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: همدا یې د دین نقصان دی.⁽¹⁾

۳- په زوره پر چا روژه ماتول

که څوک په زور روژې ماتولو ته اړیستل شو، روژه یې ماتېږي خو کفار په پرې نشته یوازې قضا به یې راگرځوي، دغه راز په ډنډه کې د

(¹) صحیح البخاري، کتاب الحيض، باب ترك الحائض الصوم، حديث رقم (304).

لمبېدو پر مهال که د چا ستوني ته اوبه تيري شي روژه پرې ماتيري اګر که بل څوک يې په زوره غوپه کړي.^(۱)

۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول

که څوک په قصد سره حلق ته دود ننباسي، روژه يې ماتيري.^(۲)

۵- سګريټ يا چلم څکول

په سګريټ يا چلم څکولو سره هم روژه ماتيري.^(۳)

۶- د پېشمې په وخت کې تېرول

که چا په دې شک پېشمې يوه يا دوه دقيقې وروسته کړ چې نبايي لا به سهار شوی نه وي او وروسته څرګنده شوه چې سهار را ختلی و، هغه دې دا روژه پوره کړي او په بدل کې دې له رمضان وروسته يوه بله روژه ونيسي او كفاره پرې نشته.^(۴)

(^۱) الفتاوى العالمکیرية ۱/ ۲۲۲، کتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد و ما لا يفسد، ط: دارالکتب العلمیة، بیروت.

(^۲) ردالمحتار علي الدرالمختار، ۳/ ۴۲۱، وايضا في جواهر الفقه ل محمد شفيع رحمه الله ۳/ ۵۱۸.

(^۳) الفتاوى العالمکیرية ۱/ ۲۰۲ ماخذه: فتاوى محمودیه ۱۰/ ۱۳۸.

(^۴) مراقي الفلاح، ص: ۳۶۹ ط: قديمي کتب خانه

۷- د روژه ماتې په وخت کې تېروتل

که یو چا په دې فکر روژه ماته کړه چې ښايي لمر لوېدلی وي؛ خو وروسته څرگنده شوه چې لمر نه دی لوېدلی، روژه یې ماته شوه، قضا به یې راگرځوي، کفار په پرې نشته.^۱

دغه راز په لاندې یادو کارونو سره هم روژه ماتېږي:

۸- د غرغړې پر وخت حلق ته اوبه تېرېدل.

۹- مېرمنې سره د لوبو یا ښکولولو پر وخت انزال کېدل.

۱۰- یو داسې شی ستوني ته تېرېدل چې په عادي ډول نه خوړل کیږي، لکه د لرګي ډکۍ، د وسپنې ټوټه او داسې نور.

۱۱- په هیږه یو شی خوړل او بیا په دې فکر قصدا خوراک کول چې کیدای شي روژه یې ماته شوې وي، په دې سره هم روژه ماتېږي او قضا به یې راگرځوي.^۲

۱۲- په وینټولین یا د سالنډۍ سپرې کارولو سره هم روژه ماتېږي، (وینټولین یو ډول درمل دي چې د سابندۍ ناروغان یې د خولې له لارې د یو ډول فشاري سپرې په مټ کاروي، نو که کوم ناروغ له دې درملو

^۱: جواهرالْفقه للشيخ محمد شفيع رحمه الله ۵۱۸/۳

^۲: جواهرالْفقه للشيخ محمد شفيع رحمه الله ۵۱۸/۳

پرته روژه نه شوه نېولای هغه دې روژه وځوري او بیا دې قضا را وگرځوي.^۱

هغه شیان چې روژه پرې نه ماتیري او نه هم مکروه کیږي

۱- غسل کول

د ګرمۍ له امله روژه کې په خوله یا پوزه یخې اوبه ګرځول، لمبېدل او یا پر سر یا بدن لوند ټوکر اچولو سره روژه نه ماتیري او نه هم مکروه کیږي.^۲

۲- مسواک کارول

د مسواک په کارولو روژه نه ماتیري.

۳- سرغوپړول

که په روژه کې څوک سر غوپړ کړي روژه یې نه ماتیري.^۳

^۱: الدرالمختار ۲/ ۳۹۵ ط: سعید

^۲: الفتاوى المالکيية ۱/ ۲۲۰

^۳: الدرالمختار: ۳/ ۴۲۱ کتاب الصوم، مطلب یکره السهر اذا خاف فوت الصبح، ط: دارالمعرفة، بیروت.

۴- احتلام

که څوک په خوب کې احتلام شي روژه یې نه ماتېږي.¹

۵- خوشبويي کارول

د عطرو په کارولو سره روژه نه ماتېږي.²

۶- د اړتیا پر وخت د خوړو خوند کتل

ابن عباس رضي الله عنهما وايي: که څوک سرکه یا بل کتغ وڅکي؛ نو که ستوني ته یې رسېدلی نه وي، پروا نه کوي.³

خو دا په هغه صورت کې چې ډېره اړتیا وي، لکه د یوې مېرمنې خاوند په طبیعت کې تريخ دی، هغې ته روا دي چې د کتغ خوند یوازې په ژبه وگوري. او همدا حکم نانباي (ډوډۍ پخوونکۍ) ته هم دی.

¹: ایضا.

²: الفتاوى القاضيه ۱/ ۲۰۸

³: مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصيام، في الصائم يتطعم بالشئ، حديث رقم (9369).

دغه راز مېرمن کولای شي خپل بچي ته په خپله خوله کې خواړه وژويي داسې چې ستوني ته يې خوند تېر نه شي؛ خو دا په داسې وخت کې چې هلته بل داسې څوک نه وي چې روژه يې نه وي نيولې.^(۱)

۷- د سترگو درمل کارول

په سترگو کې درمل اچولو سره روژه نه ماتېږي اگر که په حلق کې يې خوند محسوس شي. دغه راز په سترگو تورولو هم روژه نه ماتېږي.^(۲)

۸- د مار يا لړم چيچل

د مار يا لړم په چيچلو روژه نه ماتېږي.^(۳)

۹- په هېره سره خوراک يا څښاک کول

حضرت ابوهريره رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه له مبارکې خولې په يوه وينا کې وايي: که څوک په هېره سره خوراک يا څښاک

^۱: البحرالرائق ۲/ ۴۸۹، کتاب الصوم، باب ما يفسد و مالا يفسد، ط: رشديه

^۲: الفتاوى العالمکريه ۱/ ۲۲۴، کتاب الصوم، باب ما يفسد و ما لا يفسد.

^۳: ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۲۱، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت

وکړي؛ نو روژه دې پوره کړي؛ ځکه چې په هېره خوراک یا څښاک د الله پاک له لوري (مېلمستیا) وي.¹

دا حکم فرضي او نفلي دواړو روژو ته شامل دی.

دغه راز په څو نورو شیانو هم روژه نه ماتېږي:

۱۰- بې اختیاره ستوني ته دود، ګرد یا چينجی ننوتل.

۱۱- بې اختیاره قی کول.

۱۲- پېچکاري لګول.²

۱۳- غاښونه وینې کېدل خو په دې شرط چې وینه ستوني ته ولاړه نه شي.³

¹: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصائم إذا أكل أو شرب ناسيا، حديث رقم (1933).

²: رد المحتار ۳۹۵-۳۹۶، باب ما يفسد الصوم و مالا يفسد، ط: سعيد، وكذا في فتاوى العالمكيريه:

۱/ ۲۰۳، الباب الرابع فيما يفسد و فيما لا يفسد، ط: رشديه.

³: جواهر الفقه ۵۱۹/۳

هغه شیان چې روژه پرې مکروه کیږي

- ۱- په روژه کې له مېرمنې سره لوبې کولو، او مچو کولو سره روژه نه ماتېږي؛ خو په روژه کې داسې کول مکروه دي، او که په دغه وخت کې انزال شي، روژه یې ماتېږي.^(۱)
- ۲- له عذر پرته د خوړو خوند ځکل.
- ۳- په خوله کې ناري راټولول او بیایې تېرول.
- ۴- له ډېرې اړتیا پرته په غاښ کې دوا کېښودل.
- ۵- د روژې په شپه تر سهاره په جنابت کې پاتې کېدل خلاف اولی دي، ښه دا ده چې په شپه کې غسل وکړل شي.
- ۶- رڼګ وهل (حجامت) په رڼګ وهلو سره د رڼګ وهونکي روژه مکروه کیږي.
- ۷- د غاښونو دوا کارول؛ خو که دوا حلق ته تېره شي بیا روژه فاسد یږي.
- ۸- په غاښونو کې د خوراک ذرې (میده برخې) پرېښودل.^(۲)

^۱: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، کتاب الصوم، باب ما یفسد الصوم و ما لا یفسد، ط: رشیدیة

^۲: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۹- دغه راز په روژه کې درواغ ويل، په درواغو شاهدي ويل، غيبت كول، چغلخوري، ټگي كول، جگړې كول، په دراغو قسمونه خوړل، فاحش حركات كول، سپكې خبرې كول، ظلم كول، نامحرمه مېرمنو سره خبرې كول او ورته كتل، سينما ته تلل، دا هغه څه دي چې روژه ورسره مكروه كيږي، بنسايي روژه نيونكي په روژه کې په ځانگړي ډول له دې كارونو څخه هم ځانونه وساتي.

هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي

۱- د ناروغۍ د زياتېدا وېره

که يو څوک له روژې نيولو وروسته د ورځې په لړ کې ناروغ شو؛ نو که د روژې له امله يې ناروغي زياتېده يا اوږدېدل، کولای شي روژه ماته کړي او بيا به يې قضا را گرځوي کفارې پرې نشته، او که په پېچکاري يې درملنه کېدل، بيا دې روژه نه ماتوي.^(۱)

^۱: احسن الفتاوى ۴/ ۴۳۲ د فتاوى عالمگيري په حواله.

۲- د مور يا ماشوم ژوند ته گواښ

حاملې مېرمنې ته که داسې څه ورپېښ شول چې د هغې يا يې د ماشوم ژوند ته گواښ و، هغې ته روژه ماتول غوره دي.^(۱)

۳- مرگونې تنده رامنځته کېدل

د خوړو پخولو يا بل کوم اړين کار کولو له امله څوک دومره تېرى شو چې مرگ ته نږدې شو، هغه دې روژه ماته کړي.^(۲)

د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې

۱- د روژې كفاره

که څوک په لوی لاس، له کوم عذر، سفر، اويا ناروغۍ پرته روژه ماته کړي هغه به كفاره ورکوي او هم به د همدې ورځې قضايي راگرځوي، كفاره دا ده چې يا به دوه مياشتې پرلپسې روژې نيسي، که د کمزورتيا يا ناروغۍ له امله روژې نشي نيولای بيا دې شپېتو غريبانو ته دوه وخته په مړه خېټه خواړه ورکړي - کولای شي په دوه ورځو کې يې دوه ځله ورکړي او يا يوه غريب ته شپېته ورځې هره ورځ دوه وخته

^۱: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

^۲: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

خواړه ورکړي، یا دا چې شپېتو مسکینانو ته یو وخت ډوډۍ او د دوهم وخت په بدل کې هر یوه ته د سرسایې په ارزښت نغدې روپۍ ورکړي. په دې ټولو صورتونو کې کفار ه ادا کیږي.¹

شپېتو مسکینانو ته خواړه ورکول د هغه چا لپاره دي چې دوه میاشتې مسلسل روژې نشي نیولای او که څوک وس لري چې دوه میاشتې پرلپسې روژې ونیسي، هغه ته روا نه دي چې مسکینانو ته خواړه ورکړي.

او که څوک د شپېتو مسکینانو خواړه یا یې (د سرسایې برابر) قیمت په یوځای دوو مسکینانو ته ورکړي، کفار ه یې نه سهي کیږي؛ بلکې اته پنځوس نورو ته به یې هم ورکوي؛ البته هر یوه ته د یوې سرسایې برابر.²

د کفارې په روژو کې شپېته ورځې پوره کول ضرور نه دي؛ بلکې د سپوږمیزو میاشتو دوه میاشتې روژې به نیسي هغه که هره میاشت هر څو ورځې راغله؛ خو دا په هغه صورت کې چې که څوک د سپوږمیزې میاشتې له لومړۍ نېټې څخه روژې پیل کړي، او که څوک د سپوږمیزو

¹: حدیث ابی هریره فی صحیح البخاري ۲۵۹/۱، ۲۶۰، کتاب الصوم، ط: قدیمی. ردالمختار علی الدرالمختار: ۴۱۱/۲، ۴۱۲

²: الفتاوی العالمکریه، کتاب الطلاق، الباب العاشر فی الکفارة: ۵۱۳/۱، ط: رشیدیة

میاشتو له منځ څخه د کفارې روژې پیل کړي هغه به شپېته ورځې پوره کوي.¹

۲- د روژې قضاء

که د یو عذر له امله روژه قضا شي؛ نو د عذر له منځه تللو سمدستي وروسته یې قضا راوړل غوره دي البته له رمضان وروسته، په قضایي روژو کې اختیار دی، که ټولې یوځای نیسي او که په جلا جلا ورځو کې یې نیسي.

۳- پېشمې

له نیمې شپې وروسته د صبح صادق له را ختلو تر وړاندې پورې د پېشمې وخت دی، په دغه وخت کې څه ناڅه خوراک کول سنت دی او غوره دا ده چې پېشمې د شپې په ترټولو وروستۍ برخه کې وشي خو دومره ناوخته نه، چې پېشمې په شک کې شي.

که مؤذن له صبح صادق را ختلو وړاندې اذان وکړ، پېشمې نه بندېږي ترڅو چې صبح صادق نه وي را ختلی.

¹: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روژه.

اذان باید له صبح صادق را ختلو وروسته وشي، او خلک باید په دې پوه شي چې د اذان په وخت کې هم خوراک کول ممنوع دی.

د پېشمېني له پای ته رسولو وروسته په زړه کې نیت کول بسنه کوي او که په ژبه دا توري ووايي، غوره ده: **يَصُومُ غَدًا نَوَيْتُ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.**

ژباړه: د رمضان سېاني. ورځې روژې نیت کوم.

۴- روژه ماتې

کله چې د لمر په پرېوتو باور راشي، بیا روژه ماتې وروسته کول مکروه دی؛ خو که کله هوا ګردجنه وه او د لمر په پرېوتو کې شک و، بیا روژه ماتې دوه-څلور دقیقې وروسته کول غوره دی، او عموماً په روژه ماتې کې درې دقیقې احتیاط غوره دی.^(۱)

۵- تراویح

په رمضان کې د ماخوستن له فرض او سنتو وروسته شل رکعت له مونځ سنت مؤکد دی.

په تراوو کې د ټول قرآن کریم ختم کول سنت دی.

^۱: جواهرالفرقه، للشيخ المفتي محمد شفيع رحمه الله ۵۲۲/۳

د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې

په هغه سیمو کې د روژې حکم چې شپه یا ورځ یې ډېره اوږده وي

په کومو سیمو کې چې ورځ دومره اوږده وي چې روژه نیول پکې د انسان له وس څخه بهر وي، (لکه په ناروې هېواد کې کله تر دوه وېشت ساعته هم اوږده ورځ وي) د داسې سیمو د روژې حکم دا دی چې څنګه د لمانځه وختونه له نږدې هغو سیمو سره برابر وي چې شپه او ورځ پکې د معمول مطابق وي، همدغه راز دې روژه هم د هغوی له مهالوېش سره سم نیسي او ماتوي دې.^(۱)

او که ورځ اتلس ساعته وه، بیا دې پوره ورځ روژه نیسي.^(۲)

یو دېرشمه روژه

د یو شمېر هېوادونو تر منځ د وختونو او مطالعو توپیر وي؛ نو ځینې وخت یو سړي په یوه هېواد کې دېرش روژې پوره کړي وي خو چې بل هېواد ته ورشي هلته هغه ورځ دېرشمه وي؛ نو دا چې رمضان تر دېرشو

(^۱) فتاوی شامي: ۳۳/۱، کتاب الصلوة مطلب في طلوع الشمس من مغربها، وايضا ۳۶۵/۱، مطلب في

فاقد وقت العشاء کامل بلغار، کتاب الصلوة.

(^۲) مجموعة الفتاوى ۱/۶۹۶، ط: سعيد

ورځونه زياتيږي، بنايي دا سړی د نوور خلکو د روژو د احترام له امله په هغه ورځ د روژې عادت وکړي.^(۱)

جراحي عمليات

له دماغ يا خيټې پرته د انسان د بدن د نورو غړو په عمليات کولو سره روژه نه ماتيږي.^(۲)

دغه راز د هغه اندامونو په اړېشن سره هم روژه نه ماتيږي چې معدې يا دماغ ته قدرتي سوري (منفذونه) ونه لري.^(۳)

او که د دماغ يا معدې عمليات يې په داسې ډول وکړل چې يواځې څه يې ورڅخه ووبستل او څه يې ور داخل نه کړل، بيا هم روژه نه ماتيږي.^(۴)

او که د عمليات په وخت کې په دماغو يا معده کې دننه درمل وکاروي او يا مصنوعي غړی ولگوي، روژه پرې ماتيږي.^(۵)

(^۱) جديد فقهي مسائل: ۱۰۰

(^۲) رد المحتار ۲/۳۹۵، ط: سعيد

(^۳) شامي ۲/۴۰۲، ط: سعيد

(^۴) رد المحتار ۲/۴۱۴، ط: سعيد

(^۵) شامي، ۲/۴۰۲، ط: سعيد

دغه راز که د معدې د عمليات پر وخت د معدې کومه برخه بهر را
ووبستل شي او بېرته په خپل ځای ولگول شي، روژه پرې فاسديږي.^(۱)
که څوک په نس کې په مرمۍ ولگيږي او مرمۍ هلته پاتې شي، روژه يې
ماتيږي او يوازې قضا به يې راگرځوي.^(۲)

له بدن څخه وينه وېستل

په روژه کې د پېچکاری له لارې له بدن نه په وينه وېستلو روژه نه
ماتيږي، البته دومره وينه وېستل مکروه دي چې د روژه نيونکي بدن
ورسره کمزوری شي چې بيا د روژې پوره کولو وس نه لري.^(۳)

دغه راز که په روژه کې څوک ناروغ شو او وينې ته يې اړتيا شوه،
هغه کولای شي خپل بدن ته د چا وينه تېره کړي، روژه يې نه فاسديږي.
(۴)

^۱: الفتاوى العالمکیرية ۱/ ۲۰۴، ط: رشيدية

^(۲): الدرالمختار ۳/ ۴۲۳ ط: دارالمعرفة

^۳: احسن الفتاوى ۴/ ۴۳۵

^۴: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، ط: سعيد

په روژه کې غاښ وېستل

د ډېرې اړتيا له امله په روژه کې غاښ ويستل روا دی او که ډېره اړتيا نه وي بيا مکروه دی، او که د غاښ وېستلو پر وخت دوا يا وينه خيټې ته ولاړه شي؛ نو که وينه تر ناړو زياته يا برابره وه او يا يې خوند خرگند و، روژه ورسره ماتېږي.^(۱)

په پوزه کې دوا کارول

که په پوزه کې دوا کاروي؛ نو که دوا حلق ته ورسېږي روژه پرې ماتېږي او که ونه رسېږي، نه ماتېږي.^(۲)

په روژه کې شونډې سرې کول

مېرمنې کولای شي په روژه کې شونډې سرې کړي او که دا وېره وه چې سرخي به يې خولې ته لاړه شي، بيا مکروه دي.^(۳)

^۱: احسن الفتاوى ۴/ ۴۳۶، ردالمحتار په حواله.

^۲: الفتاوى الشامى. ماخذه: فتاوى محموديه ۱۰/ ۱۳۸

^۳: احسن الفتاوى ۴/ ۴۳۴

مېرمن د ورځې په منځ کې له حیض څخه پاکېدل

که یوه مېرمن د ورځې په منځ کې له حیض څخه پاکه شي، هغه دې په همدې ورځ د نورو روژه نیونکو په شان خوراک او څښاک نه کوي، او د همدې ورځې قضا به هم را ګرځوي.^(۱)

په غوږ کې اوبه یا تېل ننوتل

که په خطاسره په غوږ کې اوبه لارې شي، روژه نه ماتوي، او که دوا یا تېل په غوږ کې واچوي روژه ماتېږي.^(۲)

نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته

نابالغ هلک یا نجلی که پخپله روژه ماته کړي یا یې پلار د رحم له امله پرې ماته کړي، قضا یې نشته.^(۳)

^۱: حاشیة الطحطاوي علی مراقی الفلاح، ص: ۶۷۸

^۲: احسن الفتاوی، ۴/ ۴۳۱ د ردالمحتار په حواله.

^۳: احسن الفتاوی ۴/ ۴۴۰ د ردالمحتار په حواله.

د روژې مستحبات

۱- په روژه ماتي کې تلوار کول

حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: "خلک (مسلمانان) به تر هغو په خير کې وي چې په روژه ماتي کې تلوار کوي" ^(۱)

ابوعطيه رحمه الله وايي: يوه ورځ زه او مسروق رحمه الله حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورغلو ورته وويل: اې د مسلمانانو مورې! د رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه صحابه دي، يو يې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي او بل په روژه ماتي او لمانځه کې وروسته والی کوي؛ نو موږ څنگه وکړو؟ راته يې وويل: هغه کوم يو دی چې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي؟ موږ ورته وويل: عبدالله - يعني: ابن مسعود رضي الله عنه- راته يې وويل: رسول الله صلى الله عليه به همداسې کول. ^(۲)

^۱: صحيح البخاري، کتاب الصوم، باب تعجيل الإفطار، حديث رقم (1957).

^۲: صحيح مسلم، کتاب الصوم، باب فضل السحور وتأکید استحبابه...، حديث رقم (2554).

خو دا په دې معنا نه چې دومره تلوار وشي چې د لمر په لوېدو کې شک پیدا شي؛ بلکې د لمر په لوېدو کې له یقین وروسته تلوار کول مستحب دي.

۲- په نازه کجورو روژه ماتول

حضرت انس رضي الله عنه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم به په لندو کجورو روژه ماتوله، که به هغه نه وې بیا به یې په وچو کجورو او که به هغه هم نه وې بیا به یې د اوبو خو غړپه وکړل.¹

۳- د روژه ماتې دعا ویل

د روژه ماتې پر وخت دا دعا ویل مستحب ده: اللهم اني لك صمت، وبك امنت، وعليك توكلت، وعلى رزقك افطرت.

ژباړه: خدایه! تاته مې روژه ونیوله، پرتا مې ایمان راوړی، پرتامې توکل کړی، او ستا په (راکړي) رزق مې روژه ماته کړه.

¹: سنن أبي داود، کتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2356).

۴- له روژه ماتي وروسته دعا

ابن عمر رضي الله عنهما وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم چې به روژه ماته کړه داسې دعا به يې کوله: "تنده ماته شوه، رگونه لاندې شول او اجر وټاکل شو انشاءالله".^(۱)

۵- د پېشمېني پر وخت يو څه خوړل، اگر که د اوبو يو غړپ هم وي.

۶- پېشمېني دومره نه ناوخته کول چې روژه په شک کې شي.

۷- خپلوانو، نېستمېنو او اړو خلکو سره مرستې کول، مسلمان بايد تل د نېکيو کارونه وکړي؛ خو په روژه کې بسايي له نورو مياشتو څخه په دې لاره کې ډېر زيار وباسي.

وروستې يادونه: له تېرو خبرو څخه څرگنده شوه چې روژه يوازې د خوراک او څښاک او جماع نه کولو ته نه وايي؛ بلکې په روژه کې بايد مسلمان له هر ډول ناوړه کارونو څخه روژه ونيسي او ونسيي چې روژې څومره اغيز ورباندې کړې دى، په همدې ډول هغه ټول ثوابونه او انعامونه ترلاسه کولای شي چې الله يې په بدل کې وعده کړې ده او که نه، يوازې له خوراک او څښاک څخه لاس واخلي؛ خو نورې بد اخلاقې کوي بيا له روژې څخه هيڅ گټه نشي پورته کولای او تش لاس به ورڅخه تيرېږي. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: داسې روژه نيونکي شته چې لوږې او تندې تيري کړي؛ خو هيڅ په لاس ور نشي، او

¹: سنن أبي داود، کتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2357).

داسې د شپې ولاړېدونکي او عبادت کوونکي هم شته چې له بې خبرۍ
پرته نور هیڅ په لاس نه ورځي، څوک چې روژه ونیسي؛ خو ناوره کارونه
پرې نږدي الله جل جلاله د هغوی د خوراک او څښاک د پرېښودلو هیڅ
پروا نه لري.¹

الله دې وکړي چې ټول د روژې له سترو نعمتونو څخه برخمن شو. آمین

¹: سنن ابن ماجه، کتاب الصيام، باب ما جاء في الغيبة والرفث للصائم، حديث رقم (1690).

اعتکاف

د الله د رضا په نیت جومات کې په داسې ډول اوسېدلو ته اعتکاف وايي، چې له هغو اړتیاوو پرته چې په جومات کې نه پوره کېږي (لکه اودس ماتې، واجب غسل او اودس) له جومات څخه نه وځي. او اعتکاف (سنت مؤکد علی الکفایه دی) معنا دا چې که له کلي څخه یو تن اعتکاف ته کښیني د نورو غاړه خلاصیږي او که یو هم کښېنه نې د ټولو غاړه بنده ده او که چا پر ځان د اعتکاف نذر منلی وي بیا پر هغه واجب دی.

د اعتکاف فضائل

د روژې له اهمو عبادتونو څخه یو هم اعتکاف دی چې د همدې میاشتې په وروستیو لسو ورځو کې ترسره کېږي او دا چاره رسول الله صلی الله علیه وسلم له هجرت نه وروسته هر کال ترسره کړې ده او د ژوند په وروستي کال یې شل ورځې اعتکاف وکړې.

د اعتکاف معنا د الله په کور کې دېره کېدل او د هغه دربار ته ننوتې ورتلل دي او خپل ټول وخت د هغه عبادت ته ځانگړی کول دي، په دنیا کې چې یو څوک د چا کورته ننوتې ورشي هغه یې هرو مرو غږ اوري؛ نو د ارحم الراحمین جل جلاله شان خو تر دې ډېر لوړ دی چې د هر

بنده ښځه واورې او توبه يې قبوله کړې، ژړا يې واورې او د له برکتونو ډکه مياشت کې ځانگړې انعام پرې وکړي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: د قيامت په ورځ چې هېڅ سيوری نه وي، الله به اوو تنو ته دخپل عرش د سيوري لاندې ځای ورکړي... يو له هغو څخه هغه مسلمان دی چې زړه يې ترجومات پورې تړلی وي او له يوه لمانځه وروسته د بل لمانځه په تمه وي؛⁽¹⁾ نو فکر وکړئ يو چا چې يوازې د پنځو لمونځونو په وخت کې په جومات پورې زړه تړلی وي نو هغه چاته به څومره ثواب ورکوي چې ټول وخت يې جومات ته وقف کړی وي او يوازې د الله تعالی عبادت يې مشغله وي!!

د اعتکاف يوه لويه گټه دا ده چې انسان په دې څو شپو کې خپل زړه ته متوجه کيږي او د هغه د اصلاح فکر کوي، او زړه د انسان په بدن کې هغه برخه ده چې د ټولو اعضاوو اصلاح ورپورې تړلې ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: واورئ! د انسان په بدن کې يوه ټوټه غوښه ده، هغه چې اصلاح شي ټول بدن ورسره اصلاح کيږي او که هغه فاسده شي ټول بدن ورسره فاسد يږي، واورئ! هغه ټوټه زړه دی.⁽²⁾

⁽¹⁾ صحيح البخاري، كتاب الأذان، باب من جلس في المسجد ينتظر الصلاة... حديث رقم (660)

⁽²⁾ صحيح مسلم، كتاب المساقات، باب أخذ الحلال وترك الشبهات، حديث رقم (4091).

او ډېر ځله زړه د ناروا مجلسونو، بې ځایه خبرو، شهواتو، بېځایه خوراکونو، ډېرو خوبونو او یو لړ هغو عواملو له امله فاسدېږي چې انسان په اعتکاف کې ورڅخه لرې او خوندي وي.

د اعتکاف څو اړوند مسائل

۱- نارینه وو ته له جومات پرته په بل ځای کې اعتکاف روا نه دی،
الله جل جلاله فرمایي: وَأَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ فِي الْمَسْجِدِ [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: کله چې تاسو جوماتو کې خپله وئ.

او په مساجدو کې د اعتکاف لپاره لومړنی غوره جومات مسجد حرام دی، دوهم مسجد نبوي او دریم مسجد اقصی دی او له دې پرته نور ټول جوماتونه په ثواب کې یو ډول دي. البته جامع جومات د کلي له جومات نه ډېر ثواب لري.

۲- په کوم جومات کې چې لمونځ په جمعه کېږي او امام او مؤذن ولري هلته اعتکاف صحیح دی، د اعتکاف لپاره د جمعې لمونځ شرط نه دی.^(۱)

۳- مېرمنې په کور کې اعتکاف کولای شي^(۱)

^۱: الدر المختار: ۴۹۳/۳، باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بیروت.

که له ټول کلي څخه یو تن هم اعتکاف ته کښېنه ناست، نو د سنت د پرېښوولو له امله د ټولو کلیوالو غاړه بنده ده.^(۲)

۴- باید جوماتونه ښه ودان وي ترڅو د اعتکاف په لړ کې معتکف ته کومه ستونزه پېښه نشي او که بیا هم کوم مسجد ونړیږي یا د باران له امله وڅڅېږي او د معتکف د اوسېدو ځای نه وي؛ نو د عذر له امله معتکف بل جومات ته تللای شي.^(۳)

۵- معتکف کولای شي د انساني ضرورت له پاره جومات څخه ووځي او پر لاره کولای شي خلکو ته سلام وکړي، له مېلمنو سره ستړي شي وکړي، د ناروغ پوښتنه وکړي او په جنازه کې ګډون وکړي؛ خو دا ټولې خبرې هغه وخت سهې دي چې له جومات نه په همدې نیت نه وي راوتلی، دا به پر روانه کوي او ورته درېږي دې نه، له دې پرته معتکف باید له هر ډول ناوړه خبرو او خندا څخه ځان وساتي.^(۴)

۶- که په جومات کې اوبه نه وي او نه هم بل څوک وي چې معتکف ته د اوداسه له پاره اوبه راوړي؛ نو معتکف کولای شي د اوداسه لپاره کورته ولاړ شي او له اودس کولو سمدستي وروسته له کوم ځنډ پرته

^۱: الدرالمختار ۳/ ۴۹۴ باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بیروت.

^۲: جامع الرموز: ۱/ ۳۷۶، فصل في الاعتکاف، ط: کریمیه، ماخذه: فتاویٰ محمودیه

^۳: الفتاویٰ العالمکریه: ۱/ ۲۳۴، کتاب الصوم الباب السابع في الاعتکاف، ط: دارالکتب العلمیه، بیروت.

^۴: البحرالرائق: ۲/ ۵۲۹، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ط: رشیدیة، ماخذه: فتاویٰ عمودیه

بېرته جومات ته راشي؛ خو دا حکم د واجب اوداسه لپاره دی، نه د نفلي اودس لپاره. (1)

۷- په اعتکاف کې بېخي چوپ کېدل اړین نه دي؛ بلکې مکروه دي، نېکي خبرې کول غوره دي.

۸- په اعتکاف کې ځانگړی عبادت شرط نه دی، لمونځ، تلاوت، او یا د دیني کتابونو کتنه او یایې چې هر عبادت زړه وغواړي، کولای شي.

۹- که یو معتکف بې ضرورته د لږ وخت لپاره هم له جومات څخه ووت، اعتکاف یې ماتېږي، که قصدا وتلی وي او که په هېره سره، د دې اعتکاف قضا به راوړي.

۱۰- که د رمضان په وروستیو لسو ورځو کې اعتکاف کوي؛ نو ښایي د شلمې ورځې له لمر پرېوتلو وړاندې مسجد ته ولاړ شي. او چې د اختر میاشت ولیدل شي، بیا به اعتکاف پای ته رسوي. (2)

پای

¹: مجمع الانهر: ۱/۲۵۶، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ماخذه: فتاویٰ محمودیه ۱۰/۲۳۵

²: جواهر الفقه للشيخ المفتي محمد شفيع رحمه الله، ۳/۵۲۳

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library